

הישיבה השלוש מאות ושישים (שס)

ביום כ"ז בכסלו התשע"ט (5 בדצמבר 2018), נר שלישי של חנוכה, בשעה 12:00, בבית האקדמיה בירושלים.

הנוכחים: החברים יואל אליצור, שולמית אליצור, סיריל אסלנוב, יעקב בן-טולילה, משה בר-אשר (יו"ר), עמינדב דיקמן, יהודית הנשקה, גיל הראבן, חיים כהן, קציעה כ"ץ, מרדכי מישור, יוסף עופר, שמואל פסברג, שמא יהודה פרידמן, שמחה קוגוט, אלישע קימרון, מנחם קיסטר, דוד רוזנטל, אורה שורצולד;
 החברות-היועצות עירית לינור, יעל רשף;
 מנכ"לית האקדמיה טלי בן-יהודה וסמנכ"לית האקדמיה דורית לרר;
 המזכירה המדעית רונית גדיש וכמה מעובדי האקדמיה.

סדר היום: הלימוד באנגלית באוניברסיטאות

הלימוד באנגלית באוניברסיטאות

מ' בר-אשר: חברי האקדמיה, אני מתכבד לפתוח את הישיבה, ואני מודה לכל מי שהגיע חרף ההתראה הקצרה. ההיענות מצידכם מרשימה. הנושא הבהול שעורר את הצורך בישיבה רחופה הוא תוכנית האוניברסיטה העברית לעבור ללמד באנגלית בתארים השני והשלישי.

הישיבה לא תהיה ארוכה, ואפתח בדברים שאקרא מן הכתב. אחר כך אני מבקש שתשמיעו גם את דעותיכם. חיים כהן ואנוכי כבר גיבשנו הצעה לסיכום הדיון, ובסוף נצביע על קבלתה.

בימים אלו ממש לפני תשעים וארבע שנים, בחג החנוכה של שנת תרפ"ה (דצמבר 1924), נוסד המכון למדעי היהדות באוניברסיטה העברית בירושלים. חודשים מעטים לפני פתיחת הלימודים במוסד הועמד בראשו החוקר הדגול, מורנו ורכנו פרופ' יעקב נחום הלוי אפשטיין. איתו הוזמנו ללמד במכון כמה מגדולי החוקרים במדעי היהדות באותם הימים. היה ברור לכולם שהשם שניתן לאוניברסיטה כרוך בכוונה ובתוכנית שהיו למעשה חשוב, שהלימודים במוסד יתנהלו בעברית. ואלה מהם ששליטתם בעברית הייתה רופפת גרסו בחציץ את שיניהם ולמדו עברית כדי ללמד בעברית. כך הצדיקה האוניברסיטה העברית את הרכיב השני בשמה במשך עשרות בשנים.

אני מחזיק בדעה שהחייאת הדיבור העברי לא הגיעה לשלמותה אלא מן השעה שגם העילית של החברה החלה מנהלת את חייה בעברית. יתרה מזאת, החייאת הדיבור העברי והעובדה שהעילית האינטלקטואלית של החברה בארץ נטלה חלק במעשה הגדול הזה, הן שהכשירו את הדרך להקמת המדינה. את העניין הזה הבין מכונן המדינה, דוד בן-גוריון, שלפני תום מלחמת השחרור הגה את רעיון הקמת האקדמיה ללשון העברית, שתעסוק במחקר העברית ותכוון את הלשון במדינה. מותר וחובה להזכיר שמורי האוניברסיטה העברית הם שמילאו תפקיד מכריע בכינון האקדמיה ללשון.

היה ברור שהמורים באוניברסיטה העברית לא רק ילמדו בעברית אלא בה יפרסמו את מחקריהם. והיה ברור גם שלא הייתה שום כוונה שכל פרסומיהם של חוקרי המוסד יהיו רק בעברית. ואכן לא רק במדעי הטבע נתפרסמו מחקרים בלשונות אירופה, גם במדעי הרוח ובמדעי היהדות פרסמו מורי האוניברסיטה מחקרים חשובים בלשונות אירופה והאנגלית בראשן. מיותר לומר את המובן מאליו, שיש לקיים שיח מדעי בבמות בין-לאומיות בלשונות העמים. מעולם לא העלה איש רציני על דעתו שכל הפרסומים של החוקרים בארץ יהיו אך בעברית.

עם זאת היו מלומדים שתבעו שגם מחקרים המתפרסמים בלשונות אירופה יראו אור בעברית כי יש לאנשי המדע חוב לחברה בארץ ולמשכילים בתוכה. אחד הדוברים העיקריים של התביעה הזאת היה מורנו פרופ' זאב בן-חיים, ממכונני האקדמיה ללשון העברית, נשיאה השני, מייסד מפעל המילון ההיסטורי, מעצב דרכו ועורכו הראשון. אנוכי ראיתי את עצמי מחויב לתביעה הזאת, ואביא אך דוגמה אחת. בראותי שיש כתיבי עת לחקר מגילות קומראן באנגלית ובצרפתית ואף בלשונות אחרות, יזמתי את כינון כתב העת "מגילות" במוסד ביאליק, ומצאתי לי שותפים נאמנים יותר ממני, את פרופ' דבורה דימנט והפקולטה למדעי הרוח באוניברסיטת חיפה. כתב העת "מגילות" הוא מפרסומי המבוקשים של מוסד ביאליק כי החברה בארץ זקוקה לו. אף כוננו סדנה לחקר המגילות בעברית, והפוזלים החוצה צמצמו בינתיים את היקפה.

בערב שבת "וישב" השתא, כאשר ביקשנו לישוב בשלווה, קפץ עלינו רוגזם של יושבי פסגת הר הצופים, שיש מהם המשתחוים אפיים ללשון ה"ניו יורק טיימס". מדובר במחשבה – שעוד תתגבש בלי משים לתוכנית – לקיים את ההוראה לתואר השני והשלישי באנגלית ברוב המסגרות באוניברסיטה. כאשר קראתי את הידיעה בעמוד הראשון של העיתון "מקור ראשון" ביום שישי האחרון, וגם כאשר קראתי את המאמר בעמודיו הפנימיים של העיתון שהיו בו נתונים ברורים, עדיין חשבתי שמדובר בהרהורים ולא בתוכנית פעולה. אבל ביום ראשון בבוקר דיבר ברדיו סגן נשיא האוניברסיטה הממונה על הקשרים הבין-לאומיים של המוסד, פרופ' אורון שגריר, מלומד חשוב ואיש רב ערך, והבהיר שהמוסד בדרך לשם. אף ציין שכל תלמידיו לתואר השני והשלישי כתבו את עבודותיהם באנגלית.

אני מבקש להזכיר שכלפני עשרים שנה דן סנט האוניברסיטה העברית בהצעה "לאפשר לתלמידי מדעי הטבע לכתוב עבודות דוקטור גם באנגלית". אמרו אז חברי

הסנט ואמרתי אני שיש להשמיט את המילה "גם". ברור היה שהכוונה שיכתבו עבודות רק באנגלית, ולא היה בזה אסון גדול, אבל הבעתי אז את הדעה שיבוא יום ויבקשו שההוראה תתנהל באנגלית. ואמרו לי מנהיגי המוסד ברצינות וכמו בשכנוע: "לא יקום ולא יהיה".

אני מאמין לנשיא האוניברסיטה ולרקטור שאין כוונתם להנהיג לימודים באנגלית בתואר השני במקצועות העיוניים. אבל מה שיקרה בשנים הבאות איננו בשליטתם. כידוע מצווה גוררת מצווה ושלב גורר שלב – עכשיו ילמדו באנגלית בתואר השני והשלישי, והדור הבא או חצי הדור הבא יכשיר את ההוראה באנגלית גם בלימודי התואר הראשון, כי המורים והתלמידים בתואר הראשון ירצו הכנה טובה לתואר השני. ומשם העניין יזלוג לבית הספר התיכון ולבית הספר היסודי כדי שיכינו את עצמם הכנה טובה לאוניברסיטה. ואזי נצדיק את ישיבתנו באסיה כמו בסניגפור, והעברית תהיה לשונם של הדיוטות הנאמנים ללשון העם. האמינו לי שאני מכבד את האנשים האלה, שלא רק שיחם הוא בעברית. יש בהם קוראי ספרים ולא רק עיתונים בעברית. אכן כבר כיום מתנהלים בפועל שיעורים רבים ברוב הפקולטות באוניברסיטה העברית באנגלית. יתרה מזאת, בחבר המורים באוניברסיטה יש רבים ששליטתם בעברית רופפת ולשונם העיקרית היא אנגלית. היום אין דרישה מאנשי סגל אקדמי לדעת עברית. ואם יש דרישה כזאת אין מקפידים עליה. בפקולטה למדעי הרוח היה כבר לפני שנים הרבה דקן שניהל את רוב ההתכתבות שלו עם מורי הפקולטה ועם ראשי האוניברסיטה באנגלית. ביושרו הרב אמר לי פעם: "למה יספרו את עשרות השגיאות שלי בעברית?".

וגם זאת לדעת, רקטור האוניברסיטה הנוכחי, שהוא אדם ישר דרך, מלומד חשוב ובעל ערך, עושה מעשה גדול שקודמיו נהגו בו אך לעיתים רחוקות: הוא מוציא מכתב חודשי, ובו הוא מדווח לכל מורי האוניברסיטה, לרבות הגמלאים, על התרחשויות וחדשות במוסד. והמכתב דומה לחומש מצוי – אחד מקרא ואחד תרגום. אחד מימין לשמאל ואחד משמאל לימין. לפי מיטב ידיעתי איש אינו קורא את שתי הנוסחאות, אבל ביושרו חשוב לו שמורי האוניברסיטה שאינם יודעי עברית יבינו מה שהוא כותב. אכן קיבלו ומקבלים לאוניברסיטה העברית מורים וחוקרים שאינם יודעים עברית או מי שידיעותיהם בעברית קלושות. ויש גם אנשים באוניברסיטה בני הארץ שכל עולמם במערב, ישיבתם במזרח כמו מכבידה עליהם, ופניהם אל האנגלית והם מושכים לשם. זוכר אני משפט של אחד מאנשי מדעי החברה שאמר בסנט: "hopefully נעשה compromise". שאלתי אותו אז: "מה עשה לך הפועל נַעֲשֶׂה שאמרת אותו בעברית?".

נזכר אני בימים שהייתי יושב ראש אחת מוועדות המינויים באוניברסיטה. פרופ' שלמה אבינרי התנגד לקידומו של חוקר כי כל פרסומיו היו באנגלית. הוא התנה את קידומו בפרסום מחקרים בעברית. היום האוניברסיטה מבקשת אפילו מחוקרים במדעי היהדות להגיש את מסמכיהם באנגלית ולהרבות פרסומים באנגלית. היא נדרשת לחוות דעתם של יודעי אנגלית הנופלים מרמתו של המועמד כי כל הארץ דגלים דגלים שמעבר לים.

בשיחתו של סגן נשיא האוניברסיטה ברדיו אמר שיש להתחשב בעובדה שיש סטודנטים מחוץ לארץ. אם מספרם קטן – יעשו מה שעשו חבריהם עד כה: ילמדו עברית. ואומנם הרבה תלמידים שאינם בני ברית רכשו ידיעה טובה בעברית כדי ללמוד באוניברסיטה העברית. ואם מספרם של אנשי חו"ל גדול – יקיימו להם מסגרת נפרדת. אמר לי אתמול חבר בכיר באוניברסיטה שיש גם היבט כלכלי – קיום לימודים באנגלית יזרים מספר עצום של תלמידים מחו"ל, ואלה יעשירו את קופת האוניברסיטה. לשון אחר: נמכור את העברית בכסף. ויש היבט נוסף שאין לזלזל בו, בחינת "ממני תראו וכן תעשו". המסר היוצא מהאוניברסיטה העברית עשוי להתגלגל לכל האוניברסיטאות האחרות, ואנה אנו באים?

שמעתי את הטענה שהעברית חזקה דייה שיכולה לשאת על כתפה הוראה באנגלית. הייתי שמח אילו האוניברסיטה העברית הייתה עושה מאמץ לחזק את ידיעת העברית של תלמידיה ולהביא אותם לרמה כזאת שיהיה בכוחם להתנסח בעברית ולעמוד מול האנגלית המשתלטת על כל חלקה.

נכחתי לאחרונה בישיבה הפתוחה של האקדמיה הלאומית למדעים ושמעתי ארבע הרצאות בעברית מצוינת של מלומדים ממדעי הטבע וממדעי הרוח. ראיתי מלומדים חתני פרסים נכבדים בחו"ל, לרבות חתנים של פרס נובל, שלימודיהם היו בעברית כגידולי המוסדות שלנו. הכשרתם בעברית לא מנעה מהם להיות מובילי המדע בעולם. הווה אומר: אין סיבה להנחית את העברית ולהפוך אותה שפה נחותה. האקדמיה ללשון העברית, שבכלל חבריה מצויים גם אנשי האוניברסיטה העברית ואנשי האוניברסיטאות האחרות, קוראת לאוניברסיטה העברית לגנוז את התוכנית הזאת. אנחנו מבקשים לא לפגוע בהוראה בעברית ולצמצם את העיסוק באנגלית לפרסומים. ואף מבקשים אנחנו שלא לפגוע באלה שפרסומיהם בעברית.

איננו באים להילחם באנגלית אלא לעמוד על משמר העברית. אין דופי בעידוד האנגלית כל זמן שהדבר אינו בא על חשבון העברית. איננו באים להילחם חלילה באוניברסיטה העברית היקרה לליבנו. אנחנו סבורים שלמנהיגי האוניברסיטה – הנשיא, הרקטור וסגן הנשיא ועמיתיהם – שהם אנשים ראויים מאוד המבקשים את טובת המוסד ועושים לקידומו, אין סיבת אמת לפגוע במחויבות של המוסד לעברית. לא אוכל לסיים בלי לספר על נסיגה בעמדת האוניברסיטה בעקבות מה שעשינו עד כה, כגון ההופעה בטלוויזיה ביום ראשון (כ"ד בכסלו). העיתונאי יהודה יפרח כתב ב"מקור ראשון" שהכוונה להנהיג לימודים באנגלית בתואר השני והשלישי בכל הפקולטות והחוגים, זולתי לשון עברית ותלמוד. הדברים של סגן הנשיא אורון שגריר אישרו את המידע הזה. בשיחת שניים ברשת ב' היום בשעה 9:40 בתוכנית "קלמן-ליברמן" בין הרקטור פרופ' ברק מדינה וביני הוא אמר מפורשות שאין תוכנית כזאת אלא בפקולטות הניסוייות ובפקולטה לחקלאות, ולא יהיו לימודים באנגלית במדעי הרוח, החברה והמשפטים. אנחנו נעשה את שלנו ונמשיך לעמוד על משמר העברית.

[הערת העורך: הדברים ראו אור ב"העברית" סה, ג-ד (תשע"ח-תשע"ט), עמ' 77-81 ככותרת "התוכנית להוראה באנגלית באוניברסיטה העברית".]

ג' הראבן: אני רוצה להציע שלוש מחשבות קצרות או שלושה טיעונים שאפשר להשתמש בהם.

מחשבה ראשונה היא שתלמידים שילמדו באנגלית לא יהפכו להיות דו-לשוניים; הם יהיו לאנשים עילגים בשתי השפות.

מחשבה שנייה היא שמדעי הרוח והחברה עוסקים בבני אדם. אני לא מאמינה שאפשר לומר דברים משמעותיים על בני אדם באספרנטו. תלמידים ישראלים שכותבים באנגלית כאילו כותבים באספרנטו. הסיכוי שיכתבו משהו משמעותי בשפה האנגלית נראה לי זעום. המרחב האסוציאטיבי של האנגלית שלהם הוא מאגר המאמרים שקראו באנגלית, ולפיכך הם ימשיכו לדרוש באותה ביצה מושגית ורעיונית בלי שום אפשרות לחדש דבר.

מחשבה שלישית או טיעון שלישי: אנחנו עדים לתהליך שבו האקדמיה, כלומר האוניברסיטה, הולכת ומתרחקת מהשיח הציבורי, והמעבר לאנגלית מאותת לציבור שהדברים שבהם עוסקים באקדמיה מצריכים שפה מיוחדת שאיננה לשונו. זה מצטרף לנטייה של האקדמיה לפתח ממילא לשון מכוערת לא תקשורתית כדי לשוחח על דברים.

מ' בר-אשר: כדרכך תמיד, את מפנה אותנו לזוויות חדשות. לאחד מבני שיחי בימים האחרונים אמרתי שהאקדמיה אינה באה להילחם באוניברסיטה; האקדמיה באה להילחם את מלחמת העברית. כל האוניברסיטאות בארץ יקרות לנו, ואני מסכים שמתחיל לבלוט הניכור בין העילית האקדמית והציבור בארץ, וזה אחד מביטוייו.

ש' קוגוט: יפה עשית שכניסת ישיבת חירום כי אסור לעבור בשתיקה על המגמה הזאת, גם בצורה המרוככת שלה. ויתרנו על מחאות מסוג זה בעבר בנושאים שלא נגעו ישירות לעברית, אבל יש כאן המשך ישיר של קו ברור לרקוד "מה יפית" לפני העולם המודרני, המשתמש יותר ויותר באנגלית.

את תחילת המגמה הזאת אפשר היה לזהות לפני כשלוש שנים. נדהמתי לגלות שבלוח השנה האקדמית של האוניברסיטה העברית הוכרז חג המולד יום חופשה. בשנתיים האחרונות גם ראיתי בפורום של האוניברסיטה בהר הצופים עץ אשוח, ואיש לא מחה על כך. אין לי דבר נגד סטודנטים נוצרים, אבל אני חושב שבעולם הגדול לא מקובל לכבד או לציין חגים שאינם של המקום. כדי למשוך לכאן סטודנטים מרחבי העולם החליטו באוניברסיטה לציין את חג המולד, לשים עץ אשוח וכעת להעביר חלק נכבד מן ההוראה לאנגלית. ויתרנו במקרים הקודמים, לא עוד.

א' שורצולד: לגבי כתיבת עבודות, ראיתי שאף במחלקות ללשון העברית באוניברסיטאות אחרות נכתבות עבודות דוקטור באנגלית. ההתמחות בלשון העברית אבל עבודת הדוקטור באנגלית. בעיניי אין לזה שום הצדקה.

לגבי סגל ההוראה, אמנם יש באוניברסיטאות מורים מחוץ לארץ, אבל רוב המורים ישראלים ושפת אימם עברית. כיצד ילמדו? כדי ללמד בשפה מסוימת צריך לשלוט בה שליטה מלאה, ואני יודעת שחלק גדול מהמרצים במדעי הרוח אינם שולטים באנגלית שליטה מלאה. מה יעשו?

מ' בר-אשר: אני מקווה שלא יתחילו לקלוט רק אנשים ששליטתם באנגלית מלאה.

א' שורצולד: זה בהחלט שלב מסוכן משום שיש חוקרים מצוינים במדעי הרוח ובמדעי היהדות. הם חוקרים, הם מלמדים אבל האנגלית אינה שפת אימם. מאמרים שהם מעוניינים לפרסם באנגלית הם נותנים לתרגום לאנשים שזו מלאכתם.

י' אליצור: חוקרים ישראלים ששפתם הראשונה שפת עבר נדרשים באוניברסיטה לפרסם באנגלית עד שיש אף שמפרסמים רק באנגלית. חייבת לבוא דרישה לאיזון בין הפרסומים באנגלית לאלה בעברית.

מ' קיסטר: ברור שיש לפנינו זרמים חזקים שהתחילו לפעול לפני כמה שנים, והם קשורים לדירוג האוניברסיטה בעולם ולנדידת סטודנטים. השאלה היא איך אפשר לעמוד מול הכוחות האלה. אני מקווה שמדעי היהדות יהיו המבצר האחרון, אבל השאלה הרוחקת היא דווקא איך לפעול בעניין מדעי הרוח האחרים והמדעים האחרים בכלל. אני חושב שכדאי לנסות שני דברים: (א) לברר עם פרנסי האוניברסיטה והנהלתה מה אפשר לעשות באופן מעשי; (ב) להוציא את הדברים מכלל קריאה – מבורכת כשלעצמה – של האקדמיה ללשון העברית לקריאה רחבה יותר, שלא נהא מתבצרים בנחלתנו.

י' הנשקה: התוכנית המדוברת עלולה להרחיב את הפערים החברתיים. סטודנטים ממשפחות בינוניות ומטה או שהאנגלית איננה חלק מסביבתם, כמו תלמידים ערבים, יתקשו להתקבל ללימודי תארים מתקדמים. כדאי אולי לערב פוליטיקאים שהפריפריה קרובה לליבם או למצביעיהם.

עם זאת אולי צריך להבחין בין הוראה, כלומר לשון דיבור, לכתיבה – כתיבת עבודות. שלוש הבנות שלי לומדות כאן מדעים מדויקים. שתיים מהן כתבו את עבודות הסיום באנגלית, וזאת שכתבה בעברית הצטערה על כך. קשה מאוד לתרגם את המונחים לעברית, והמעברים בין עברית למינוח האנגלי מקשים על הקריאה. גם אם אנו רוצים מאוד שיכתבו בעברית, כדאי לדעתי להביע דעתנו רק על לשון ההוראה.

ע' לינור: התרשמתי מאוד שהאקדמיה ללשון עברית, שבה אני חדשה מאוד, לא מכריזה מלחמה על האקדמיה של האוניברסיטה. המערכה על העברית נפתחה מזמן, וכבר יש כמה חזיתות שבהן היא הפסידה. כך בעשורים האחרונים ויתרו בבתי הספר על לימוד הניקוד. פגשתי את הממונה על לימודי הלשון בבתי הספר התיכוניים, ולדבריו הקריאה בניקוד מקלקלת את חוויית הקריאה. כך אמר. ואילו אני סבורה שמי שאינו יודע לקרוא בניקוד, אינו יכול לקרוא תנ"ך, ומי שאינו יכול לקרוא תנ"ך, לא באמת ידע עברית.

עולם האקדמיה הוא כמו איכר פולני החורש שדה של תפוחי אדמה, מגדל את תפוחי האדמה, מוציא אותם מהאדמה, מבשל אותם ואוכל אותם, ואף אחד חוץ ממנו

אינו עושה את זה. כך במקרים רבים לשון האקדמיה טובה לשמש רק בהיכל הסגור של האקדמיה. העולם האקדמי עובר תהליכים וקשיים. יש פקולטות שמתרוקנות מתלמידיהן – בלי קשר לשפה שמלמדים בהן. הדברים קשורים לאפשרויות התעסוקה בגמר הלימודים. אינני יודעת מה יעלה לאורך זמן בגורל מדעי הרוח והחברה, אבל אני מסכימה עם גיל הראבן שאי אפשר לפתור את הבעיה בניתוק לשון ההוראה מלשון המקום.

אני מאחלת לכולנו הצלחה. אני מניחה שבסופו של דבר תהיה יד העברית על העליונה; אנחנו פה הרבה יותר זמן.

מ' מישור: האם הייתה לתוכנית תגובה מטעם משרד התרבות או החינוך?

מ' בר-אשר: לא, אבל אני מתכוון לדבר עם שני השרים הנוגעים בדבר. אינני בטוח שתצמח מזה תועלת בגלל מאבקי כוח בין העומדים בראש המשרדים האלה לראשי האוניברסיטאות. אני גם מתעתד להיפגש עם נשיא האוניברסיטה העברית ועם הרקטור.

ר' גדיש: חלק מהדברים שנשמעו פה משקפים הלך רוח של דור מסוים. הדור הצעיר היום מחובר לאנגלית הרבה יותר ממה שנעים לנו לחשוב. עולם התקשורת והרשתות הוא עולם של אנגלית. זאת התרבות הגלובלית, וזה מחיר הגלובליזציה. אינני אומרת שכך פני הדברים בכל מקום ומקום בארץ, אבל יש הרבה ילדים שהזיקה שלהם לאנגלית רחוקה משולית. סיפר לי מישו שבאזכרה לסבתו שרה הנינה על קברה שיר שחיברה לזכרה – באנגלית. כך היה לה נוח. מדובר בתהליך חברתי. לכן יותר ויותר צעירים ישראלים יכולים ללמוד בעולם הגדול; לא רק ילדים שהוריהם הם אנשי אקדמיה ודיפלומטים שבילו חלק מזמנם בחו"ל.

אני חוששת שאם תעבור האוניברסיטה להוראה באנגלית, המפולת תהיה קולוסלית. אני לא כל כך חוששת מניתוק העילית מהשכבות העממיות יותר, אבל אני חושבת שיוקרת העברית צריכה להישמר כדי להשפיע כלפי מטה, וְלֹא – קריסת העברית יכולה להיות לכל האורך והרוחב. אינני אופטימית כמו עירית לינור באומרה שהעברית חזקה מהכול. לדיבור העברי יש עומק של כמאה ועשרים שנה בלבד, ואינני רואה קושי להחריבו.

א' שורצולד: אני מבקשת להוסיף שיש פה סכנה גדולה מאוד ללימודי המשך במדעי הרוח והחברה. למרות שליטה מסוימת של הצעירים באנגלית זאת איננה שליטה מלאה, ותלמידים ששליטתם בסיסית יחששו ללמוד תארים מתקדמים. גם עתה אנחנו סובלים מירידה משמעותית במספר התלמידים בפקולטות מסוימות, ואני חוששת שהתוכנית החדשה תביא למחיקתן.

מ' בר-אשר: ההשפעה של החלטת האוניברסיטה העברית על האוניברסיטאות האחרות ועל מערכת החינוך כולה איננה ערטילאית. אם תממש האוניברסיטה את

תוכניתה, ילכו האוניברסיטאות האחרות אחריה, ולא ירחק היום שההוראה באנגלית תחלחל למטה לבתי הספר התיכוניים ואף לבתי הספר היסודיים. עוד כשהיה אמנון רובינשטיין שר החינוך עלה הרעיון שכבר ביסודי ילמדו באנגלית מחצית מן השעות.

ס' אסלנוב: אולי כדאי להזכיר לראשי האוניברסיטה העברית שכבר יש לתוכניתם תקדים בארץ. סטודנטים יכולים ללמוד שלוש שנים מבלי לדעת מילה בעברית במרכז הבינתחומי בהרצלייה, מוסד ידוע לשמצה, שהקבלה אליו מותנית בתשלום כסף ולא ברף קבלה גבוה. האוניברסיטה העברית טוענת שהיא שואפת למצוינות, אך אפשר להזכיר לה שבהחלטתה זו היא מידרדרת לרמת המרכז הבינתחומי.

י' עופר: חסרים לי בדיון הזה נציגי מדעי הטבע. שם הבעיה. בקרבם צריך למצוא את מי שיתמוך בעברית, ואיתם צריך לברר כיצד להרחיב שם את ההוראה בעברית. התביעה של אנשי הרוח היא להרים את הדגל ולומר שיש צורך תרבותי לשמור בארץ על מעמד העברית, גם אם כלכלית זה פחות משתלם לאוניברסיטה. אבל לא כדאי ליצור מצב שאנשי מדעי הרוח ילמדו את אנשי מדעי הטבע איך לחקור ואיך ללמד.

מ' בר-אשר: ברדיו שמעתי את אורון שגריר, סגן נשיא האוניברסיטה העברית, אומר שחוץ מלימודי תלמוד ולשון עברית, הלימודים צריכים להתנהל באנגלית בכל הפקולטות ובכל החוגים כי אנגלית היא שפת העולם ובעברית רק מיעוט קטן מדבר. הרקטור חזר היום מהאמירה הזאת, והוא הבחין בין מדעי הטבע למדעי הרוח. מתברר שבמכון ויצמן יש כלל: אם יש תלמיד אחד מחוץ לארץ, ההוראה באותה כיתה מתנהלת באנגלית. על כן מתוך כשלושים קורסים סדירים עשרים וחמישה מתנהלים באנגלית.

מ' קיסטר: איננו מדברים רק על מדעי הטבע. נדמה לי שבישיבת הפקולטה בסוף השנה שעברה נמסרה הודעה שהלימודים בחוג למזרח אסיה יתקיימו באנגלית.

מ' בר-אשר: חברים, אני רוצה לסכם את הדברים בקצרה. אנחנו צריכים להתקדם בשלבים. הישיבה הזאת היא השלב הראשון. בשבוע הבא אני מקווה להיפגש עם הנהגת האוניברסיטה העברית. להפתעתי אני מרגיש שהאוניברסיטה מוטרדת מתגובת האקדמיה ללשון העברית. הנהגת האוניברסיטה רוחשת כבוד למה שהאקדמיה חושבת, וכינתיים סגנונם אינו מתלהם.

אני מבקש לקרוא בפניכם את ההצעה שניסחתי עם חיים כהן. גם אהרן ממן היה שותף לה, והיעדרותו היום היא מסיבה רפואית:

האקדמיה ללשון העברית קוראת להנהגת האוניברסיטה העברית להימנע מפגיעה בלשון העברית ולקיים את ההוראה לכל התארים בעברית. אין בקריאה הזאת כדי למנוע לימוד מוגבר של הלשון האנגלית לתלמידים מתקדמים לשם הכשרתם ועידוד שילובם בעולם המחקר הבינלאומי.

כאמור אני רואה בזה צעד ראשון. שמעתי את כל הדוברים, ואינני חושב שזאת מלחמה אבודה. יושבים באקדמיה טובי הסופרים, טובי המתרגמים, טובי חוקרי הספרות, טובי חוקרי הלשון, וזה איננו ציבור שאפשר להתעלם ממה שיש לו לומר. אני מבקש שההצעה שניסחנו תתקבל בהצבעה.

פה אחד התקבל נוסח ההצעה.

מ' בראשר: תודה רבה, הישיבה נעולה.